

Weemoed ©

Het verdroomde leven van een hoogbegaafde onderpresteerder

Al op de lagere school ging het fout. Vanwege het gebrek aan uitdaging en de doodsaaie lesstof was ik genoodzaakt mijn kinderleven op te fleuren met dagdromerij. En omdat ik gezegend was met een hoog IQ en zeer levendig kon beelddenken, had ik daartoe alle middelen. Het liefst zat ik achter in de klas bij het raam en maar kijken en maar fantaseren. Geïnspireerd door de boeken die ik verslond, toverde ik uit elk akkefietje een fraai verhaal. Vanwege ‘Wipneus en Pim’ raakte het weiland achter het schoolplein bevolkt met elfjes, feeën, kabouters en pratende dieren. Annie M.G. Schmidt deed er nog een schepje bovenop en maakte één van die kabouterijtjes tot mijn liefste, in een poppenhuis wonende kameraadje. Van Kruimeltje leerde ik dromen over hoe fantastisch het is om een eigen hond te hebben die je door dik en dun trouw blijft.

De juffen en meesters vonden al mijn gedagdroom maar niks en zetten me voor in de klas, waar ik direct onder hand- en snauwbereik was. Tegen de tijd ik naar het gymnasium ging, had ik dan ook erg veel zin in de middelbare school. Dáár, zo had ik gefantaseerd, zou mijn leven anders en beter worden. Maar omdat het dagdromen inmiddels al zó diep in mij verankerd zat, was ik al spoedig meer aan het fantaseren boven mijn Latijn en wiskunde dan dat ik leerde. Al met Kerst werd ik, kind uit een gymnasiastengezin, ‘gedegradeerd’ tot atheneumleerling. In de vierde bleef ik dan toch echt zitten, op wiskunde en economie. Dat ik een uitgesproken creatief kind was, altijd in de weer met het omzetten van ideetjes in tekeningen, interesseerde niemand iets: boekhouden zou ik, en algebra ontraadselen. De kabouterijtjes in mijn dagdromen waren inmiddels vervangen door jongens. Ik woonde in fantasieën over hoe straks, na school, het studentenleven zou zijn. In de echte wereld bleef ik echter alweer zitten en opnieuw moest ik afstromen, dit keer naar de havo. Nooit zal ik de frustratie en de diepe teleurstelling van mijn ouders vergeten: zo’n goed stel hersens en dan naar de havo! Enfin, de luxe van een hoog IQ zorgde er in elk geval voor dat ik na twee jaar met een diploma op zak weer buiten stond. De havo was zó gemakkelijk: als ik mijn boeken eens doorkeek, dan wist ik het wel. Intussen was ik ook de Prins op het witte paard tegengekomen en was ik toegelaten op de kunstacademie: mijn leven kon niet meer stuk! Dacht ik.

Op het moment dat ik op de kunstacademie begon was ik, in de dagdromen die mij niet-aflatend bezighielden, al een hele beste kunstenaar. Jarenlang op school en thuis geprezen om mijn tekenprestaties (je moet toch wát, met zo’n kind dat voornamelijk tweeën en drieën haalt), had mijn ego lekker opgeschroefd. Dus het viel nogal tegen om te ontdekken dat ik maar een heel gemiddeld studentje was, dat gewoon hard moest werken om misschien een beetje een fatsoenlijke kunstenaar te worden. Maar hard werken kwam niet voor in het woordenboek van mijn dagdromen. Daarin stonden alleen woorden als ‘vanzelf’, ‘gemakkelijk’, ‘morgen’, ‘gezellig’, ‘leuk’, ‘feesten’, ‘uitgaan’.

Op de academie zwalkte ik van de ene opleiding naar de andere. Ik begon met vrij schilderen, maar toen ik ontdekte dat je daar vooral leerde hoe je tubes verf zo ludiek mogelijk moest leegknijpen op een liefst kapot schildersdoek, was de lol er gauw vanaf. Ik probeerde mode, maar ik had absoluut geen modegevoel. Ik probeerde het op de avondschool, in de hoop daar minder vaak absent te zijn, maar ook daar bleef ik meer weg dan dat ik kwam opdagen.

Intussen droomde ik maar door. Over morgen. Over andere mannen dan mijn prins, die zijn

hoofdletter inmiddels was kwijtgeraakt. Over een leven nadat ik ontdekt was als kunstenaar, over de grootse prestaties die ik morgen allemaal zou gaan verrichten. In de werkelijkheid ging mijn studentenleven na zes jaar uit als een nachtkaaars. Ik zat inmiddels op de afdeling grafisch ontwerpen, maar toen ik bij de voorjaarsbeoordeling vernam dat er voor mij dat jaar geen eindexamen in zat, vertrok ik als een dief in de nacht en liet mij op de academie nooit meer zien. Alles wat ik ooit geprobeerd had aan te pakken was mislukt en in het kielzog daarvan veranderde mijn leven in een nachtmerrie. Mijn dagdromen raakten meer en meer bevolkt met demonen en ik werd een angstige, gespannen jonge vrouw.

Ook uit mijn huis en mijn relatie vertrok ik op kousenvoeten, mijn hoofd gebogen. Tekenen of schilderen deed ik niet meer, intense en totale mislukking als ik was. Zevenentwintig jaar, een bijstandsuitkering, een volkomen verbrokkelde en verpeste opleiding, geen partner, in een kamertje van drie bij vier met uitzicht op hoeren in hun rode etalages. En een angststoornis die met de dag ernstiger werd. Het enige waar ik werkelijk ongelofelijk bedreven in was, was (en is) dat ik een gedachte in mijn hoofd zó aan het rollen kan brengen dat die zich als een film voor mijn geestes oog ontwikkelt: uren kon (en kan) ik daarmee zoet zijn. Ooit was dat een troost en een vluchthaven geweest: op school, in mijn relatie. Maar nu, eenzaam op dat kleine kamertje vol afgedankte spullen, kwamen er monsters uit de diepste troggen van mijn onbewuste op me af: ik had drie, vier nachtmerries per nacht en ik durfde nauwelijks nog te gaan slapen. Veel alcohol, dat hielp. Maar ook overdag werd het leven nu ondraaglijk: terwijl ik wakker was kwamen steeds vaker de monsters dwars door de muren van mijn kamer, een vesting waarvan ik de ramen en de deuren had gebarricadeerd. Anders gezegd: ik was hard op weg om gek te worden en geestelijk totaal te *crashen*. De demonen die me belaagden legde ik deels vast in enge collages, vol scherven, spijkers en rode verf.

Het lot was mij gunstig gezind en bracht een Jungiaans droomtherapeut op mijn pad, op het moment dat mijn toestand zo ondraaglijk werd dat ik opgenomen zou moeten worden in een psychiatrische inrichting. Deze man consulteerde ik aanvankelijk dagelijks. Hoewel het op het randje was, liet hij me thuisblijven en droeg mij op om al mijn nachtmerries op te schrijven. 's Nachts de droom noteren op een kladblok en de volgende morgen alles uitwerken: keurig één droom per bladzijde, altijd de linkerpagina, en dan later, samen met hem, rechts daarvan de uitleg. Daarnaast vroeg hij me om over die dromen en angsten te gaan tekenen. Tekenen? Ik?

Ik kocht een piepklein schetsboekje en maakte piepkleine tekeningetjes. Voor die tekeningen schaamde ik mij diep en ik borg ze weg voor de buitenwereld. Maar – en dat zie ik pas achteraf – ik had voor het eerst in lange tijd weer een taak. Een *dringende* taak, wilde ik niet alsnog in het gekkenhuis belanden. Het noteren van de dromen, het zoeken naar betekenissen en het maken van die kleine, rare tekeningen: ik was er uren per dag mee bezig, waardoor er veel minder tijd en ruimte was voor mijn dolgedraaide verbeeldingskracht. De therapeut ging na een paar maanden nog verder: terwijl ik me behoorlijk ziek, zwak en hulpeloos voelde, droeg hij me op een baan te zoeken. En verdraaid, ik vond er nog een ook, als assistent-ontwerper bij een reclamebureau. Nu was het vechten tegen de ongestructureerdheid die me al sinds mijn jeugd parten speelde. Ik *moest* nu op tijd naar bed, vroeg opstaan, acht uur keihard werken en daarnaast ook nog al mijn 'droomwerk' doen. Maar ik knapte er van op, voelde me weer mens worden, begon zelfs weer een beetje te geloven in mijn creativiteit.

Helaas ging het reclamebureau na anderhalf jaar failliet en zat ik weer met een uitkering thuis.

Van lieverlede begon ik voor particulieren portrettekeningen te maken en dat liep aardig. Intussen kreeg ik een nieuwe relatie, die uitliep op 'latten'. En de hemel weet hoezeer ik dáárover weer dagdroomde: de dag dat we zouden gaan samenwonen, de dag dat we.... Ja dan zou mijn leven goed zijn! Niet lang na het begin van de relatie vond ik een baan bij een uitgeverij. Daar werkte ik nog geen half jaar toen mijn geliefde onverwachts een slepende, terminale ziekte bleek te hebben. Zo rond mijn dertigste, in de tijd dat familieleden, vrienden en kennissen trouwden en kinderen kregen, werd ik – in plaats van een vrolijke, om zich heen kijkende vrije meid – de afgetobde en steeds depressiever wordende verpleegster van een zieke man. Bij de uitgeverij liet ik steeds vaker verstek gaan, totdat ik het – als gevolg van het zorgen voor en de zorgen om mijn zieke vriend – helemaal moest laten afweten en mijn baas mij ontsloeg. Opnieuw kropen de demonen omhoog uit de afgronden van mijn geest en in het donker van de nacht hoorde ik ze gnuiven om mijn lege, mislukte leven.

Met een tweede therapeut fileerde ik opnieuw mijn leven, maar nu zonder droomanalyse. Daarmee viel ook het geregelde droomtekenen weg, dat ik al die tijd was blijven doen. Af en toe vervaardigde ik nog een portrettekening, maar het hield niet over. Ik probeerde als zelfstandig grafisch ontwerper aan de bak te komen. Van dat werk kon ik nauwelijks rondkomen, maar ik hield stug vol. Ook haalde ik een klein inkomen uit het tekenen van boekomslagen voor romannetjes: niet iets om over naar huis te schrijven, maar wel heel leerzaam. Achteraf gezien was dat het moment waarop eindelijk het tij begon te keren. Samen met het werk kwamen ook zelfvertrouwen, wat meer discipline en nieuwe vrienden en kennissen in mijn leven. Hoewel pril en kwetsbaar, begon ik te ervaren wat het is om helemaal op eigen kracht een doel te hebben, een deadline te halen, een product van hard werken terug te zien in een oplage van tienduizend. Maar qua inkomen bleef het krabben en bijten. Niet in de laatste plaats omdat ik nog altijd lange uren uit het raam kon staren, kijkend naar de beelden die zich voor mijn geestesoog aaneenregen tot spannende en wervelende verhalen. Verhalen die alleen *in* mij bestonden, die niemand kon zien, horen of beetpakken.

Op mijn vierendertigste kwam er tot mijn grote geluk een lieve, vriendelijke en zorgzame man op mijn pad. Een hele gewone man, met een hele gewone baan, een heel gewoon en regelmatig leven, waarin hij heel gewoon werk heel trouw en netjes uitvoerde en daar een gewoon, prettig salaris aan overhield. In zijn leven was niets waarover ik in de verste verte had kunnen dagdromen, alles aan hem was gewoon... gewoon! Maar ó zo betrouwbaar en aardig. Er kwam een rust in mijn leven die ik tot dan toe niet had gekend. We trouwden en na verloop van tijd kregen we drie kinderen. Van die kinderen had ik óók alweer gedagdroomd: wat zou mijn leven rijk en vol zijn als ik een kind zou hebben! Tja. Hoe vaak moet een droomster worden uitgetikt voordat ze het eindelijk begrijpt?

Uiteindelijk waren het die kinderen die mij voor eens en voor altijd met mijn voeten op de aarde zetten: in de maanden nadat de eerste was geboren begon ik te begrijpen dat het leven geen droom is maar uitsluitend bestaat uit Werkelijkheid. En het was in die tredmolen van luiers, doorwaakte nachten en snotneuzen dat ik op tweeënveertigjarige leeftijd mijn ware bestemming vond. Bijkans debiel geworden van het oeverloze geëmmer met die harde, lawaaiige, felgekleurde duplo, lego en playmobiel begon ik op gestolen momenten te schilderen. Nu maakte ik echter geen kleine, geheime droomtekeningen meer, maar grotere doeken, bestemd voor de wereld. Acht jaar later debuteerde ik bij een gerenommeerde galerie in Amsterdam.

Langzaamaan en met heel veel schade en schande ben ik mij gaan verzoenen met het feit dat datgene wat zich nog altijd in mijn hoofd afspeelt alleen maar werkelijkheid kan worden als ik gewoon hard werk. Als ik de dagdroom vertaal naar een beeld en dat beeld stug en geconcentreerd uitwerk tot een schilderij. Ik moest ruim veertig worden voordat ik begreep dat je van dromen niet kunt leven, dat het ziekmakend is als je vlucht in je fantasieën, terwijl intussen het werkelijke leven als zand door je vingers glipt. Inmiddels ben ik, drieënvijftig alweer, een tevreden mens en een schilder die langzaam maar zeker naam krijgt en heel aardig verkoopt. Maar ook een vrouw die ten diepste zou wensen dat ze opnieuw een jaar of zeven was. Met volwassenen om zich heen die zich er van bewust waren dat ze te maken hadden met een hoogbegaafd meisje. Die begrepen dat het kind niet werd uitgedaagd door de lesstof, zich eindeloos verveelde en haar grote IQ en verbeeldingskracht begon in te zetten om te ontsnappen aan de werkelijkheid. Volwassenen die begrepen dat daaraan snel een einde moest worden gemaakt, voordat het kind definitief in zichzelf zou wegkruipen, zou gaan onderpresteren en haar zelfbeeld steeds schever zou gaan groeien – waardoor twintig jaar later de demonen vrij spel zouden krijgen.

Die dagdroom sta ik mijzelf nog wel eens toe: dat het een half leven aan gemiste kansen zou hebben gescheeld, als toen, destijds, iemand...

© Sandra, 2010